

KÖKTÜRK Erol, "Metropol Akademi, Gündem 21: Kentlerin Geleceği, Sadun EMREALP ile Söyleşi", *Today's Metropol Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 6, Kasım 2007, s: 132-141.

METROPOL KENT KÜLTÜRÜ ve YÖNETİMİ DERGİSİ
-FORUM-

YEREL GÜNDEM 21
(01.08.2007)

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Metropol Dergisi olarak sizinle Yerel Gündem 21'i konuşmak istedik. Siz Yerel Gündem 21 Türkiye Koordinatörü'sünüz. Bu konuda ürettiğiniz belgeleri incelediğimiz zaman, şöyle ifadeler buluyoruz: "Kalkınma ve çevre işbirliğinde küresel uzlaşmanın ve politik iradeniz en üst düzeydeki ifadesi..." Dünya ölçeğinde baktığınız zaman, şu anda hangi oranda bu ifade anlamını buluyor sizce? Bu ifade edildi, bu irade ortaya konuldu; ama bu irade, geçen 15 yıl içinde hangi noktalara geldi acaba?

Dr. SADUN EMREALP - Bu belge imzalandığında, sanıyorum, dünyada bunun uygulanacağı konusunda çok da büyük bir beklenti yoktu. Özellikle bunun somut bir eylem planı olması ve daha önceki çıktılar gibi soyut ilkelere ibaret olmayıp, kimin nasıl sorumluluk üstleneceği, hangi alanlarda çalışacağı yönünde ciddi bir eylem planlaması olduğu için, imza atan hükümetlerin birçoğu buna sahip çıktı. Dünyada şu andaki hesaplarda 150 civarında ülke bunu gerçekten çok üst bir taahhüt belgesi olarak görüyor ve bununla ilgili olarak çeşitli dönemlerde değerlendirme raporları sunuyorlar. Rio sonrasında, 1997 yılında hem Brezilya'da, hem Amerika'da, New York'ta böyle bir değerlendirme yapıldı. Ülkeler 5 yıllık uygulamada nereye geldiklerini değerlendirdiler. Bunun daha kapsamlı bir değerlendirmesi 2002 Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde yapıldı. Bu Zirvede yeni bir eylem planı hazırlanmadı. Rio Bildirgesine ve Gündem 21'e atıfta bulunularak, "Neler yaptık, neler yapamadık? Bundan sonra yapabildiklerimizi daha iyi yapabilmek, yapamadıklarımızı yapabilmek için neler yapabiliriz?" diye bir eylem planı geliştirildi.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Belgeleriniz incelendiğinde, aslında Johannesburg öncesindeki hazırlık sürecinin Rio öncesi hazırlık sürecinden daha zayıf geçtiğini dile getiriyorsunuz. Onun nedenleri nelerdir?

Dr. SADUN EMREALP - 1987 yılında hazırlanan Birleşmiş Milletler raporlarına baktığımız zaman, bununla ilgili dünyada çok ciddi bir politik destek olduğunu görüyoruz. Bir yandan Fransa ve İngiltere gibi ülkeler, bir yandan Amerika, Hindistan gibi ülkeler; yani baktığımız zaman, dünyada önemli rol oynayan liderlerin çok büyük bir bölümünün sürdürülebilir kalkınma kavramını desteklediğini, özellikle Rio'da da bunun somut bir sonuca bağlanması gerektiği konusunda taahhütte bulduklarını görüyoruz. Rio sonrasında bu üst düzeye çok fazla sahip çıkıldığı görülmedi.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Onun nedenleri neydi?

Dr. SADUN EMREALP - Kyoto Bildirgesi gibi çeşitli sözleşmeler çeşitli çatlaklara neden oldu belki. Özellikle çok fazla görünmeyen; ama Kahire'de yapılan zirvedeki çeşitli açmazlar, nüfus kontrolü, yoksulluk konusunun giderek ön plana çıkması, yoksullukla ilgili olarak özellikle gelişmiş ülkelerin çok da fazla istekli olmaması gibi konular bu konudaki genel taahhüdün biraz zayıflamasına neden oldu. Johannesburg öncesi hazırlık süreçlerine baktığımız zaman genel izlenim, artık son toplantıya gelene kadar bu Zirveden bir şey çıkmayacağı yönündeydi; ama son dakikada gerçekten bu sözünü ettiğim bağlamda çok somut olarak uygulamaya yönelik uzlaşma sağlandı.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Peki, o an nasıl değişti sizce?

Dr. SADUN EMREALP - Sanıyorum, bu Zirveye katılan heyetlerin içerisinde yalnızca merkezi yönetim kuruluşlarının değil; sivil toplum kuruluşlarının da yer alması, çeşitli grupların yer almasıyla son dakikada böyle bir uzlaşma sağlandı ve uzlaşılabilen konular da çok sınırlı, çok somut olarak kaldı. Tabii, bunlar hâlâ kanayan yaralar. Özellikle enerji konusunda, küresel ısınmanın çeşitli alt boyutlarıyla ilgili konularda, bunlarla ilgili yapılması gereken çok şeyler var; ama “Uzlaşma sağlanamaz” denilen birçok noktada en azından bir uzlaşma sağlandı. Tabii, bu yetmiyor, bunların yaşama geçirilmesi gerekiyor. O çok daha zor tabii, yani imza atılması kolay. Mesela, Türkiye'nin Rio'dan bu yana, belki daha öncesinden bu yana bütün bu uluslararası sözleşmelerde, Kyoto hariç, imzası var; fakat bunların uygulamaya geçirilmesinde çok zorlanıyoruz.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Biz zaten tipik bir ülkeyiz bu konuda. Kolay imza atan, ama zor yaşama geçiren bir durumdayız galiba, değil mi?

Dr. SADUN EMREALP - Somut bir örnek vereyim. Rio'dan sonra ülkeler kendi ulusal Gündem 21'lerini hazırlayacaklardı. Yerel Gündem 21'ler bu ulusal Gündem 21'leri esas alarak hazırlanacaktı. Trajikomik bir durum: Bizde hâlâ 92'den bu yana hazırlanıyor Ulusal Gündem 21, kağıt üzerinde devam ediyor bu süreç. Tabii, köprünün altından çok sular aktı bu arada.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Onun nedeni ne, bu siyasal yapıdan dolayı mı, yani çok sık değişmelerden mi? Nedir bunun nedeni? Bir anlamda siyasetler üstü bir konu değil mi aslında bu?

Dr. SADUN EMREALP - Tabii, çok haklısınız da, belki acımasız bir yorum olacak. Buradaki sorumluluk Çevre ve Orman Bakanlığına verildi. Ama takdir edersiniz ki, Çevre Bakanlığı da bakanlıklar hiyerarşisi içerisinde çok üst sıralarda gözükken bir kurum değil. Dolayısıyla, diğer bakanlıklar bu anlamda koordinatör bir bakanlık olarak görmüyorlar Çevre Bakanlığını. Kalkınma hedefleri konusunda Devlet Planlama Teşkilatı bunun koordinasyonunu üstlendi. Dolayısıyla, diğer bakanlıkları da çapraz kesen bir yapı oluşturabildiler. Yine çok acımasız bir yorum olabilir, ama bakanlık Çevre Bakanlığından çok, bir Orman Bakanlığı durumunda. Dolayısıyla, çevre hâlâ çok ön planda değil.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Gündem 21'le ilgili olarak başlayan süreçte saptanmış olan 40 tane önemli konu başlığı var. “Küresel ortaklığın başlangıcı bu Gündem 21” deniliyor. Bu ortaklık, kartopu büyüdü mü bugüne kadar?

Dr. SADUN EMREALP - Büyüdü. Özellikle Birleşmiş Milletler kuruluşlarına baktığımız zaman, eskiden tepeden inme bir yönetim anlayışları vardı, şimdi yerelde ciddi ortaklıklar oluşturuyorlar. Bu süreçte yönetimi öncelikle kurumlarımızda hazmetmemiz gerekiyor. Ama biz tersine önce başka kurumda değişiklik talep ediyoruz. Ama o değişikliği, o birlikteliği sivil toplum kuruluşları da dahil, kendi kurumlarımızda pek yapamıyoruz. İşbirliği yapma konusunda kanallar açık olsa bile çok istekliliğimiz yok. Kendi alanında gerçekten takdir uyandıran, hayranlıkla izlenen çalışmalar yapan çeşitli sivil toplum kuruluşları bir araya gelip çalışma konusunda çok isteksizler.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Bunu nasıl yorumluyorsunuz? Yani bizim sosyolojimizde mi vardır böyle bir şey?

Dr. SADUN EMREALP - Bu ortaklık anlayışı da yaşayarak öğrenilen bir şey diye bakıyorum. Yani kurumların birbirine karşı bir güvensizliği var. Böyle bir ortam, ancak belli bir süre iş yapınca aşılabilir. Dolayısıyla, bu ortamları oluşturabildiğiniz yerlerde, bu güven olduğu yerde işler yürüyor; oluşmadığı yerlerde düşman kardeşler gibi, biraz da arasında boşluklar olan, uçurumlar olan bir noktaya doğru gidiyor.

Yönetişimle ilgili bir örnek vereyim. İsim vermeden bir kaymakamımızdan bahsedeyim. Belli bir kentimizde, büyükçe bir kentimizde kent konseyi oluşurken, ilk toplantıda kendi açısından hoş bir

konuşma yaptı, “Arkadaşlar, bunlar güzel kavramlar; ama bunlar ithal kavramlar, bunlar bize uymaz. Dinleriz, ederiz, geçeriz. Çünkü bizde böyle her kafadan ses çıkarsa, karar alınmaz. Biri vuracak masaya yumruğunu, öyle karar alınacak. Bizim yönetim geleneğimiz buna uygundur,” dedi. Birkaç yıl sonra aynı kaymakam, yine bir başka kent konseyi toplantısında, “Arkadaşlar, durum bildiğimiz gibi değil. Yönetişim diye bir şey var; bu şekilde karar almak çok zor, ama aldıktan sonra çok rahat uygulayabiliyorsunuz. Biz eskiden masaya yumruğumuzu vurur karar alırdık, fakat uygulayamazdık. Şimdi kararlar biraz zor alınıyor, insanlara danışarak ortak noktalarda buluşmak zorunda kalıyoruz; ama aldığımız kararlara bir bakıyoruz, herkes sahip çıkıyor, uygulanıyor,” dedi. Yani o birkaç yıl içindeki değişim de aslında bunun bir göstergesi.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Bu kavramlar, yönetim, sürdürülebilir kalkınma gibi kavramlar ya da diğer kavramlar “Avrupa Birliğinin ya da uluslararası bazı kuruluşların kavramları,” denilerek tepki de alan kavramlar. Yani misyon, vizyon, hemen tepki alıyor.

Dr. SADUN EMREALP - Biz, özellikle bu konularda tahmin edebileceğiniz çeşitli eleştirilere taraf olduk. “Küreselleşmenin arka kapıdan girmesi midir yönetim? Kent konseylerimizi özel sektöre peşkeş çekip de, yatırımları onlara mı yönlendiriyoruz?” gibi çeşitli eleştiriler dile getiriliyor. Fakat sanıyorum, bu konudaki eksik bilgilenme de şuradan kaynaklanıyor: Bu tür dokümanlar aslında ciddi bir mücadele alanı olarak hazırlanıyor, yani kolay kolay uzlaşma sağlanamıyor bir metinde. Çünkü çok çeşitli gruplar çeşitli görüşleri ortaya getiriyorlar. Türkiye de son 10-15 yıldır bu konularda çok etkin olarak çalışıyor ve katılıyor. Bir örnek vereyim. Mesela, Johannesburg Zirvesinde değişik meclislerin kurulması ve bunların desteklenmesi kararı bizim ulusal delegasyonda yer alan gençlerden çıktı. Bunu diğer ülkelere kabul ettirmek için çok uğraştılar. Birtakım başka konular var; yani “Uluslararası bir senaryonun getirilip uygulanması” diye bakan kesimler var. Fakat aynı kesimler de süreç içerisinde yer alınca farklı davranmaya başlıyorlar, farklı görmeye başlıyorlar. Hatta yine bir büyük kentimizden örnek vereyim bununla ilgili olarak. “Bu tür dayatmalar, kent konseyi de dahil olmak üzere, aslında belki yönetici elitin aldığı kararların meşrulaştırılması” diye yorumlar yapan aynı insanlar birkaç yıl sonra, “Bu çok demokratik, katılımcı bir harekettir” diyor. Biz hatırlattık, “Böyle bir şey vardı, daha önceden böyle söylüyordunuz” dedik. “Biz bu süreci tersine çevirdik. Aslında öyleydi de, biz girdik, bizim sayemizde bu süreç bu şekle dönüştü” diyorlar. Bu da çok güzel, insanların sahip çıkmaları da çok güzel. Sahip çıktıktan sonra bu tür şeyler kalkıyor ortadan.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Ne kadar yol kat edilebiliyor? Diyelim ki, Türkiye’de 2009’da yerel seçimler olacak; birçok yönetici, başkan, meclis üyeleri, başkan yardımcıları gibi, bu sürecin içinde yer almış olan kesimler belki değişecek, onların yerine başkaları gelecek. Yani acaba belediyelerin, şu anda var olan kurumların dışında da bu benimsemenin yaratılması gerekiyor mu? Bu bir sıkıntı değil mi?

Dr. SADUN EMREALP - Çok büyük bir sıkıntı olmuyor. Son seçimlerden bu yana olan deneyimle bağlantılı olarak konuşmak istiyorum. Birçok yerde şöyle güzel örnekler gördük: Belediye başkanı ya da belediye yöneticileri katılımcı platformlar içerisinde çıkararak geliyorlar. Bu konuda gayet deneyimli, destekleyen, bilen, sahip çıkan insanlar. Diyelim ki, daha önceki dönemlerde belediye meclisi bir kent konseyini kendi gücünü zayıflatabilecek ya da ortadan kaldırabilecek bir tehdit olarak görürken; şimdi tam tersine, bir yerel parlamento üyesi olarak güç kazandıran platform olarak görmeye başlıyor. Örnekler sınırlı, ama şöyle örnekler gelişebiliyor: Yönetişim anlayışına ilk adım atan, kent konseyini oluşturmak isteyen bir belediye telefon açıp bizden sormuyor “Nasıl oluyor?” diye, kendi uygun gördüğü ya da çok başarılı olarak gördüğü bir örgütlenmeye gidiyor, arıyor, başkanla konuşuyor, uygulamadan kendine bir şeyler çıkartmaya çalışıyor. Bu çok güzel bir gelişme, çok sağlıklı bir gelişme.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Bunun Belediye Yasasına konulmuş olması, 76. Maddeye “Kent Konseyleri” konusunun belediyelere bir görev olarak verilmesi anlamına da geliyor galiba. Bu zorunluluk aslında bir içselleştirme yaratıyor mu?

Dr. SADUN EMREALP - Yaratmıyor. Onun yan etkileri oluyor. Birçok belediyede belediye yöneticileri, meclis de dahil olmak üzere, kent konseyini belediyeye bağlı bir kurum olarak görme eğiliminde. Niye bağlı? Çünkü “Yerel Yönetim Yasasına koyduklarına göre, bu bizim görevimiz, biz kurarız, biz lağvederiz, buna biz izin veririz,” diye düşünüyorlar. Bunun aşılabilmesi için, aslında sadece iyi yönetmelikler hazırlamak gerekmez. Yasa maddesine baktığımız zaman, aslında oldukça iyi yazılmış. Bu konuda deneyimi olan kentlerin birikimi üzerine kaleme alınmış bir Yasa maddesi; ama bu Yasa maddesinin yorumu çok farklı uçlara da gidebiliyor. Bu konuda kent konseyini ciddi bir yerel platform olarak görenler de var, “Bu bana ayak bağı olur. Etliye sütlüye karışmasın, benim kontrolümde kalsın,” diyenler de var.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Ama bu yalnızca bize özgü bir şey değil galiba. Yani dünya geneline baktığımız zaman da böyle örnekler yok mu?

Dr. SADUN EMREALP - Çok fazla yok. Şöyle yok: Avrupa'daki modellere baktığımız zaman, katılımcı mekanizmaların büyük ölçüde yerel yönetim bünyesinde kurumsallaştığını görüyoruz. Katılımcıların çok büyük bir bölümü belediye kurulları içerisinde yer alıyorlar. Dolayısıyla, ayrı bir sivil platform gibi bir şey oluşturmanın gereğini duymuyorlar. Ama Latin Amerika örneklerine baktığımız zaman, özellikle Brezilya'daki güzel örnekler baktığımız zaman, bizdeki yapıya çok benzer bir model. Yani belediye bu anlamda kucak açıcı, kolaylaştırıcı, ama sahiplenici değil. Asıl olarak sivil toplum ağırlıklı gidiyor. Özellikle de sadece kent konseyi gibi biraz daha kent kurumlarının bir kaymak tabakası şeklinde değil; mahallere inebilecek, en alt kademelere inebilecek mekanizmalara çok önem veriyorlar. Onları sağlayabildikleri yerde zaten bu yapıyor.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Hangi ülkeler çok başarılı bu anlamda?

Dr. SADUN EMREALP - Başta Rio ve Saupaulo gibi metropol örnekler de dahil olmak üzere çok güzel örnekleri var bunun. Arjantin'e sızradı, Arjantin'de çok güzel örnekler var. Bolivya'sından tutun da, Peru'suna kadar, neredeyse birbiriyle yarış edecek kadar iyi örnekler oluşmaya başladı.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Bütün belgelerde, kadınlar ve gençlik çok özel kategoriler olarak ele alınıyor. Neden özellikle kadınlar ve gençler?

Dr. SADUN EMREALP - Kadınlar ve gençler şöyle değerlendiriliyor: Pozitif ayrımcılık, ama ilgi grubu olarak değil, kararlara katılma anlamında pozitif ayrımcılık; yani eğer gerçekten gençler geleceğin yöneticileriye, o zaman kendi geleceklerini bugünden belirleyebilecek noktaya gelsinler diye.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Bizim gibi gelişmekte olan ülke kategorileri diye bakarsak, burada kadınların bu sürece katılması daha zor değil mi?

Dr. SADUN EMREALP - Çok daha zor. Bence, bunun somut örneği kent konseyi yine belirgin bir örnek olarak görülüyor. Kent konseyini en demokratik olarak yapılandırdığımız kentlerde bile baktığımızda, kadın temsili, gençlik de dahil olmak üzere, son derece az. Seçilmiş yerel yöneticiler olarak gelen kadınlar yok denilecek kadar az. Yerel yönetimlerde çok içler acısı, gerçekten yok denilecek kadar az. Kadın valimiz yok gibi, kaymakamımız yok gibi. Dolayısıyla, doğal üyeler olarak gelen kadınlar çok az. Onun dışındaki kurumlardan, merkezi yönetim temsilcilerinden ya geliyor, ya gelmiyor. İl müdürleri vesaire yine son derece az kadın yönetici. Girebileceği yerler bir tek sivil toplum kuruluşları. Dolayısıyla, baktığımız zaman, kent konseyinin yapılanmasında kadın temsili yine çok cılız olduğunu görüyoruz; yani kadının sözünü duyurmak bile çok zor. Dolayısıyla, yine bir pozitif ayrımcılık mekanizması olarak kadın meclisleri oluşmaya başladı kentlerde. Kadın meclisleri, düşünüldüğü gibi, sadece kadın sorunlarına odaklanmak şeklinde değil; belli bir hareket planıyla, hem çalışma gruplarını hem kent konseyi yapılanması içerisinde daha kapsamlı bir eylem planı çerçevesinde yer almalarını temsil etmek, böyle bir mekanizma olarak görmek gerekir.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Gençlik neresinde bu sürecin?

Dr. SADUN EMREALP - Gençliğin attığı en önemli adımlardan biri, bizim Kuşadası'nda 2006'da başlayan bir kampanya sonucu seçilme yaşının düşürülmesi oldu.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Onu gençliğin başarısı olarak mı görüyorsunuz?

Dr. SADUN EMREALP - O açıkça belli oldu. Kampanya çok etkili oldu. O dönemdeki temaslara baktığınız zaman, manşetlere taşındı, basın çok destekledi, siyasal partilerin tamamı destekledi. O anlamda, hem muhalefetten, hem iktidardan önemli bir destek geldi. Yani bir kıvılcım bekleniyormuş, bu kıvılcım çıktıktan sonra kolaylıkla bu iş çözüldü.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - "BM 85 ülkeyi destekliyor," diyorsunuz. Sayın Derviş'ten sonra Türkiye'ye torpil geçilmeye başlandı mı bu konuda?

Dr. SADUN EMREALP - Tam tersi oldu diyebilirim. Bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Benim başta korktuğum başıma geldi diyebilirim. Ülkeyi kayırıyor gözükmek için, rölantiye aldı birkaç yıldır. Bırakın daha çok destek olmayı, olanlar da elimizden kum gibi akıp gitti, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının maddi ve manevi desteği gittikçe azaldı. Yani Birleşmiş Milletlerin bu anlamdaki yardım önceliği giderek ortadan kalktı.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Dünya Sosyal Forumunu nereye koyuyorsunuz bu sürecin içinde? Bir tepki mi, haklı mı? Porto Alegre süreci ve sonrasında gelen süreçler, bu da büyüyen bir süreç sanki. Yani Yerel Gündem 21'in alternatifi mi bu süreç, nasıl bir ilişki var?

Dr. SADUN EMREALP - Öyle olduğu söylenemez; çünkü Dünya Sosyal Forumunun ana ayaklarından birini oluşturan Brezilya örnekleri Yerel Gündem 21'i Gündem 21 içine sokan hareket. Dolayısıyla, Yerel Gündem 21'in içeriğine baktığınız zaman, Sosyal Forumla direkt bağlantılar var. Sosyal Forumu ben çok önemsiyorum. Yani kurumlaşmış bir hareket gibi gözükmemesine rağmen, hem yerelde, hem ulusal düzeyde, hem uluslararası düzeyde görünen ya da görünmeyen çok etkisi var. Somut bir örnek vereyim. Bir tarafta resmi Birleşmiş Milletler zirveleri, bir tarafta Sosyal Forumu koyduğunuz zaman, arada çok büyük köprüler yokmuş gibi gözüktüyor. Halbuki günümüzün en önemli bir başka taahhüt belgesi olan Bin Yıl Kalkınma Bildirgesine baktığımız zaman, Sosyal Forumdan taşınan öyle maddeler var ki, hatta dönem dönem şaka yollu paylaşıyorum arkadaşlarımla bu maddeleri, "Bunlar kimin olabilir?" diye.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Peki, Sosyal Forumun Türkiye'deki ayağıyla ilişkileriniz var mı?

Dr. SADUN EMREALP - Dünya hareketiyle var. Bir kere, her forumda mutlaka bizim yerel yönetim hareketi içerisinde temsil ediliyor, o bilgileri paylaşıyoruz, öğrenmeye çalışıyoruz, etkilemeye çalışıyoruz çeşitli açılardan. Açıkçası, o hareketten de çok kopuk olduğumuz söylenemez.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Yerel yönetimlerimiz de Yerel Gündem 21 sürecini samimi olarak öğrenmeye çalışıyorlar mı ya da bu konuda gerçekten samimiler mi, yoksa bunu bir görev duygusuyla mı yapıyorlar?

Dr. SADUN EMREALP - Başlangıçta belki görev duygusuyla yapılıyor olabilir. Ama çalışmalar başladıktan sonra süreç değişiyor. Kentlere baktığınız zaman, coğrafi olarak, görüş olarak ne kadar birbirlerine yakın olursa olsun, çok benzer modelleri oluşturmak mümkün değil. Bu oluşumlar içerisine insanlar katılarak, yaşayarak ancak bu sürecin kendileri için ne anlam ifade ettiğini görebiliyorlar. Çünkü şunları da yaşıyoruz dönem dönem: Çok hoş, çok geniş katılımlı bir toplantının sonucunda büyük hevesle başlıyor insanlar; ama bir süre sonra bakıyorsunuz, çözülüyor gidiyor, yapıdan geriye çok fazla bir şey kalmıyor.

Burada bizim koordinasyonumuza özellikle şöyle eleştiriler geliyor: "Niye uzman göndermiyorsunuz, niye daha çok ilgi göstermiyorsunuz? Şunları ikna etseniz bu iş olurdu." Ama o tür zorlamalar bir yere

götürmüyor bu hareketi. Yani yereldeki sahiplenme olmazsa, uzmanlıkla, itip kakarak, kağıt üzerinde bir şeyler oluyor gibi gözükerek yapabileceğiniz bir şey değil bu.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Biz, maraton konuşmayı öğrenmeliyiz. Süreç kavramı açısından bakıldığı zaman, az önce verdiğiniz örnekler de bununla ilintili galiba. Maraton koşmaya eğilimlerin sayısı artıyor mu?

Dr. SADUN EMREALP - Artıyor. İlk başta bu başladıktan sonra söyle yakınmalar, eleştiriler gelmeye başlıyor: “Tamam, bu süreç çok güzel, kent konseylerimizi kuruyoruz, çalışma grupları kuruluyor; ama insanlar somut bir şey görmek istiyor. Üç tane ağaç dikelim oraya, bir tane kampanya yapalım; ama bir şeyler görsünler” diyorlar. Bunu yapıyorlar, güzel projeler yürütüyorlar; fakat bunu abarttıkları zaman da bu tür şeylerin sadece küçük küçük projelerden ibaretmiş gibi kalma tehlikesi var, olayın bütünlüğü gözden kaçabiliyor, Yerel Gündem 21’i sadece bir gönüllü kuruluş olarak görme noktasına geliyorlar. Yani bunun dengesini de aslında çok iyi kurmak lazım. Ama tabii, şöyle noktaya geline yerlerde daha büyük başarılar elde edildiğini görüyoruz: Bu kent konseyinin belediye meclisine karar taşıma konusunda, yalnız yeni Yasayla değil, daha önceden de çok önemli bir işlevi vardı; yani belediye meclis üyeleri de kent konseyinde yer aldığı için, kent konseyinde oluşan çeşitli projeler belediyelere yansıyor. Dolayısıyla, insanlar çalışma grubunda ürettikleri bir projenin yaşama geçtiğini görünce, o zaman dört elle sarılıyorlar. Bu işte başarılı gözükken kentlerde bu konuda çok önemli uygulamalar var. Mesela, büyük şehirlerden Bursa, İzmir, Antalya, Adana, Diyarbakır çok önemli örnekler oluşturuyorlar.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Ama gelişmiş kentleri örnek veriyorsunuz. Burada da şunu sormak isterim aslında: Gelişmişlikle Yerel Gündem 21 süreci arasındaki ilişki. Çünkü bakıyorsunuz, Avrupa ülkeleri arasında binlerce belediye bu sürece aktif olarak katılmış, Birleşmiş Milletlerden bir yardıma da gereksinimleri olmadan bu süreci büyütüyorlar. O ülkelerin hepsi de gelişmiş ülkeler. Sonuç olarak, bizim ülkemize döndüğümüz zaman da gelişmiş ülke kentleri bu sürece daha çok sahip çıkmış görünüyorlar. Bu ilişkiyi nasıl kurabilirsiniz?

Dr. SADUN EMREALP - Bizim de başlangıçta belki biraz önyargımız o yöndeydi; yani “Bu iş daha çok Batı’daki belediyelerde olur” gibi düşünüyorduk ve Doğu’daki insanların çok büyük yoksulluk ve diğer sorunlarla boğuşurken, bu tür katılımcı platformlarda yer almak konusunda çok istekli olmayacağı yönündeydi. Ama bu uygulamalara baktığımız zaman, mesela Diyarbakır örneğini verdim; buranın çok da gelişmiş bir kent olduğunu söylemek mümkün değildi o anlamda. Yani yoksulluğun çok ağır olarak yaşandığı bir kent, fakat katılımın da o ölçüde yoğun olarak yaşandığı kentlerden biri. Burada tabii yerel yöneticilerin de çok önemli bir rolü oldu. Başta kent bütçesi olmak üzere, stratejik plan gibi çeşitli kritik konuları kent konseyinin katımına açıyor. Kent konseyinin onayından geçmeden bir büyük yatırım yapmayan bir belediyeyi düşünün; bu, kent konseyini çok meşru bir platforma ve yaptırım gücü de olan bir yapı şekline dönüştürüyor. Tabii, daha doğuda çok büyük kentler yok; ama oradaki örneklere baktığımız zaman, mesela bir Kars’a baktığımız zaman, çok güçlü bir kent konseyi var. Doğu Beyazıt’ta çok önemli bir kent konseyi uygulaması var.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Neden?

Dr. SADUN EMREALP - Yani hiç beklemediğimiz bir şekilde, insanların bu tür katılımcı mekanizmalar konusunda büyük bir açlığı var. Çünkü böyle bir platform yok; insanların gelip yerel yönetimle aynı masaya oturup çok önemli sorunlarını tartışabildikleri, uygulamaya geçirebildikleri bu tür platformlar Türkiye’de çok fazla yok.

Mesela, Mardin’de benzer uygulamalar var, Mardin’in yanı başında Kızıltepe’de benzer uygulamalar var. Dönem dönem şöyle eleştiriler geliyordu: “Orada çok belediye ağırlıklı gidiyor, çok fazla sivil toplumunun katılımı yok.” Mardin’e bakıyorsunuz, sivil toplum kuruluşları, kent konseyinin temsilcileri belediyeyi, yasal süreci mahkemeye vermiş. Kentteki yeşil alanı son imar planında değiştiriyor gibi birtakım konular var. Dolayısıyla, yerelde gerçekten çok önemli çalışmalar var bu anlamda.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Şunu merak ettim: Nasıl gruplaşıyor? Yani diyorsunuz ki, “Katılımın büyümesi konusunda tartışmalar çıkıyor.” Bazıları, “Hayır, şimdilik daha kapsamlı tutalım, sonra büyüyelim” mi diyor ne diyorlar orada?

Dr. SADUN EMREALP - Kent konseyi şunu tartışıyor: Diyelim ki, kaç çalışma grubu oluşturulacağını tartışıyor, “Dört tane grup oluşturalım, konular şunlar olsun” diyor. Bir bakıyorsunuz, üçü inanılmaz bir katılımı, neredeyse her biri bir kent konseyi toplantısı kadar kalabalık geçiyor, diğerinde bir-iki kişi geliyor. Yani sizin o yöre için çok önemli olduğunu düşündüğünüz konu insanların ilgisini çekmeyebiliyor ya da çevre konusu gibi geniş bir konuda oluşturduğunuz çalışma grubu kendi içerisinde dallanıp budaklanabiliyor. Bir kısmı küresel ısınmayla ilgileniyor, bir kısmı mahallesindeki sorunlarla ilgileniyor, “Ben ilgilenmem uluslararası sorunlarla, mahallemdeki sorunlara bakarım ben” diyor. Dolayısıyla, onun kendi içerisindeki ayrımı ancak yerelde yapılabilir.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Ama bir şablon yok, değil mi?

Dr. SADUN EMREALP - Yok, yok. Belge, yönlendirici ilkeler var; ama “göç ancak yolda düzeliyor” birçok yerde. Mesela, bir yerde bakıyorsunuz, kent konseyi oluşmuş, 8 tane mahalle var, 6 mahallede hiçbir şey yok, 2 tane mahalle muhtarı çok etkin, mahalle meclisleri oluşmuş, hizmetlerin büyük bir bölümü o mahalle kapsamında gelişiyor; çünkü talep var, kent konseyi destekliyor. Bakıyorsunuz, kıpırtısız mahalleler bir anda hareketlenmiş. Yani bu tür, birbirinden görerek iyi örnekleri uygulama eğilimi de var her zaman.

Tabii, Batı’da bu şöyle: Katılan kentlerin sayısı daha fazla olduğu için, çevre illerde görüp bunu uygulama da daha fazla oluyor. Belli yörelerde, çok fazla olmayan yerlerde bazen kulaktan kulağa laflar giderken, yanlış anlamalar da olabiliyor. Yani programın ilk yıllarında bunun çok sıkıntısını çektik. Birileri para dağıtıyor. Hatta şöyle şeyler oldu: Güney’deki bir küçük ilçemizde programa katılım için çok ısrar ettiler, biz de o dönemde ulusal komiteden karar aldık. Üç sene sonra telefon ettiler, “Bizim paraları ne zaman gönderiyorsunuz? Herkese para dağıtıyor, bize niye göndermiyorsunuz?” diye. O yanlış anlamaların aşıldığı yerlerde işler yürüyor, aşılmadığı yerlerde olmuyor. “Biz kendimiz para koyacaksak, ne gerek var?” diyenler de oldu tabii.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Dört aşamadan geçmiş bugüne kadar Yerel Gündem Türkiye Programı, bu aşamalar Resmi Gazete’de yayımlanmış. Demek ki, Parlamentoyla, icra organıyla, hükümetle bir uyum var; o anlama mı geliyor bunlar?

Dr. SADUN EMREALP - O, biraz bizden kaynaklanıyor. Biz bir program kapsamında bunu yapıyoruz. Program kapsamında yürütürken de yapmaya çalıştığımız şu: “Prensip olarak Birleşmiş Milletler, bizim ve diğer destekleyici kuruluşların projeleri bir şekilde bu ana problemi destekleyici nitelikte olmalı,” diye düşünüyoruz. Birleşmiş Milletler ve Hükümetle imzaladığımız ana projemiz var. Ama diyelim ki, burada afetlere hazırlıkla ilgili bir proje yürütüyorsak, diğer kentlerimizdeki katılımcı mekanizmalarla bunu yapalım. “Kaynak başka yerden geliyor olabilir, proje kendi açısından farklı yerleri hesaphıyor olabilir; ama biz yine bunu bir şekilde ilişkilendirelim, o ağırları güçlendirelim,” diye düşünüyorduk bu tür uygulamalarda. Projeye başladığımızda tabii aşama olarak düşünmüyorduk. “Belediyelerimizi teşvik edelim, artık kendileri yapsın, belediye birlikleri bu işi teşvik etsin,” diye bakıyorduk. Fakat 7-8 program ortağından bir anda 30’ları, 40’ları bulunca, şöyle talepler gelmeye başladı: “Biz kurulduk, fakat tüzelkişiliğimiz yok, bütçemiz yok. Belediye kaynak aktaracak, nereye aktaracağını bilemiyor. Siz, en azından bu şemsiyeyi devam ettirin. Biz bu şekilde bir şeyler yapabiliyoruz. Sizden para pul da talep etmiyoruz, ama kurumsal şemsiyeyi ortadan kaldırmayalım; çünkü birbirimizden de öğreniyoruz, bu dayanışma içerisinde girmiş bulunuyoruz” diye, gerçekten kendi içerisinde meşru talepler geldi. Onun için, biz de ikinci aşamayı başlatalım dedik.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Aşamalar düşüncesine siz mi karar verdiniz?

Dr. SADUN EMREALP - Biz karar verdik. Biz dediğim, ortaklarla karar verdik, katılan ortaklarla ve yeni başvuranlarla. O zaman, bunun devamı olacaksa, aynı kapsamın devamı olmasın, biraz çitayı yükseltelim” dedik. Yani birinci uygulamamız Türkiye’de Yerel Gündem 21’in teşviki ve tanıtımırken, ikinci aşamanın adını da bunun uygulanması olarak koyduk. Daha sonra biraz daha genişledi hareket, diğer bakanlıklar devreye girdi. Tabii, bir anda ulusal bir programa dönüşünce, o kadar kolay kurtulamıyorsunuz. “Bunun Türkiye genelinde meşruiyetini sağlamak için, programa devam ettirelim” talebi geldi. O zaman, Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi gelip kapıya dayanmıştı. “Bu Zirveyi de Rio’yla bağlantılı olarak yaşama geçirelim,” diye üçüncü aşamayı planladık. Bu, 1.5-2 senede ancak devreye girdi. İlginç tarafı şu: Hükümetten bu yönde bir talep geldi “Bunu devam ettirelim” diye. Genellikle ikişer yıllık projeler olduğu için, öyle eklemlenerek yapalım dedik. Yine ortaklarla, 60 kentin katılımıyla bir proje dokümanı hazırladık. 2005 yılının Kasım ayında burada yaptığımız bir toplantıda bütün ortaklar bunu benimsedi. Biz de onu hemen 2006’nın ilk ayında Ulusal Komiteye sunduk ve onların onayını aldık. Yani amacımız şuydu: Üçüncü aşama biterken kopukluk olmasın, hemen dört başlasın diye. 2006’nın sonunda bitecekti üçüncü aşama.

Yeni aşamanın resmen onaylanması 2007 yılının Nisanını buldu. Arada proje yok, para yok, hiçbir resmi bağlantı yok; fakat her şey yolundaymış gibi devam ediyor. Katılım talebi geliyor, kentler devam ediyor, çalışmalar devam ediyor, biz bir şekilde ulusal toplantılarımızı yapıyoruz, oradan buradan kaynaklar bularak. Yani bu da şöyle güzel bir şey: İş kurumsallaştı, belediyelerin ve diğer platformların sahip çıktığının güzel bir göstergesi oldu.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Böyle diyebiliyorsunuz. Yani artık Yerel Gündem 21 Türkiye’de ulusal programa dönüşmüştür ve kurumsallaşmıştır.

Dr. SADUN EMREALP - Kurumsallaştı. Şimdi bizim yapmaya çalıştığımız, özellikle artık kent konseyleri yasaya da girdi, kentler iyice sahip çıkacak; fakat kent konseylerinin kurulmasında, bizim baştan beri ön planda tuttuğumuz yönetim, demokratik katılımcı anlayışı geri planda bırakmamaları, yani biçimi özün önüne koymamaları.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Bu nasıl sağlanacak? Herhalde en zor işlerden bir tanesi o. Biz biçimsel katılmayı daha çok benimsiyoruz, çünkü görüntü daha önemli bizim için.

Dr. SADUN EMREALP - O konuda özellikle mahalli idarelere destek olmaya çalışıyoruz, kent konseylerine destek vermek anlamında. Bizler elimizden geldiği kadar bu işte birikim kazanmış diğer kentleri yanımıza alarak, birlikte hareket ederek, eğitim programları, bilgilendirme programları, toplantılar yapıyoruz. Hemen hemen her gün bir toplantı oluyor bir yerlerde.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Kaç belediye aktif olarak bu programın içinde şu anda?

Dr. SADUN EMREALP - Şu anda 60 civarında. Programdaki sınırlamalar nedeniyle, 40 kadar belediye de sırada bekliyordu girmek için. O sınırlama kalktı.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Peki, hepsi birden katılmak isteseler kabul edemeyecek durumda mısınız?

Dr. SADUN EMREALP - O pek gerçekçi değil.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Teorik olarak söylüyorum tabii.

Dr. SADUN EMREALP - En azından her kentte şöyle ya da böyle bir bilgilendirme toplantısı düzenleriz, bir izleme toplantısı düzenleriz, gençlik ve kadınla ilgili toplantılara katılım sağlarız, başka kentlere yönlendiririz. O anlamda çok vaktimizi alan bir şey değil. Şimdi beni tanıyan kalmadı, o bakımdan çok rahat. Eskiden her gittiğim yerde kapıyı çalsam, muhakkak tanıyan çıkardı. Şimdi o da güzel bir gösterge. Zaten hiçbir zaman bir hiyerarşik merkez olmadı, bir örümcek ağı gibi çalışmaya gayret ettik. O ağ da oturuyor, yani kentler arası iletişim çok gelişti. Henüz oturdu denilemez, ama

gelişiyor. Antalya'yla konuşuyorum, Bursa'yla konuşuyorum, Samsun'la konuşuyorum. Herkes diyor ki, "Civar kentlerden sabahtan akşama kadar telefon alıyoruz." Onlar da diğer kentlere destek olmak üzere kapasite yaratmışlar.

Bursa örneğini vereyim mesela. Bu konuda Bursa çok etkin çalışır. Bursa'nın belli bir modeli var. Kendilerine özgü bir model. Yani Bursa modeliyle Antalya modeli tam birebir örtüşmez; yani birbirlerine benzer, ama uygulamada farklılıklar gösteren modeller. Normal olarak Bursa'dan biri gitse, kendi modelini anlatacak; Antalya'dan biri gitse, kendi modelini anlatacak burada. Antalya civarında Antalya modeli, Bursa civarında Bursa modelinin gelişme güzelliği ve tehlikesi var taraftan da. Bursa, diğer kentlere eğitim verecek ekibini hazırlarken, Türkiye'nin genelindeki uygulamalardan seçip örnekler verebilecek, bu konuda alternatifler sunabilecek bir grup yaratmaya özen gösteriyor. Aynı şekilde Antalya da öyle; yani Antalya'dan Burdur'a giden eğitimciler, "Antalya'da şunu yapıyoruz, bunu yapıyoruz" değil, "Türkiye'nin genelinde bunlar bunlar oluyor, Bursa böyle yapıyor, İzmir böyle yapıyor" diye...

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Aralarında bir farklılık var mı?

Dr. SADUN EMREALP - Belli konularda var, özellikle başarılı örnek olarak gözükme konusunda var. Başarılı örnekler uluslararası platformlara taşındığı için, bu konuda var.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Şimdiye kadar hangi başarılı örnekleri taşıdınız uluslararası platformlara?

Dr. SADUN EMREALP - Mesela, bizim çevre alanındaki dünya teşkilatımız vardı; Bursa, bunun bir toplantısına davet edildi. Bursa modelini anlattılar, katılım modelini. Belediye başkanı gitti, onu anlattı. Antalya modeli Barselona'da yapılan bir toplantıda anlatıldı mesela.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Ama bazı örnekler veriyorlardı. Nedir yabancıların ilgisini çeken o başarılı örnekler?

Dr. SADUN EMREALP - Şu konuda aslında çok merak ediyorlar: "Kent konseyi var, bunlara birtakım farklı katılımcı yapılar var; bu katılımcı yapıların kendi içerisindeki koordinasyon ve resim kurumlarla olan ilişkileri nasıl sağlanıyor? Niye kendi kendinizi söyleyip dönüp arkanıza gitmiyorsunuz da? Ne mecburiyeti var?" diyorlar, yani onu anlamakta zorlanıyorlar. "Yaptırım gücünüz var mı; yok. Peki, nasıl oluyor da gerçekten böyle mekanizmalar oluşabiliyor, nasıl topluyorsunuz insanları?" gibi sorular çıkıyor.

Beni çok etkileyen bir örneği vereyim. Geçen ay, Birleşmiş Milletlerin bir zirvesi vardı; Türkiye Yerel Gündem 21 Programını anlatmak üzere beni de davet ettiler. Sınırlı bir zamanda anlattım, 10 dakika gibi bir zamanda anlattım. Bunun sonrasında bir saatlik bir tartışma ortamı vardı. Biz sunuşu yaptık, ondan sonraki bir saatlik tartışma ortamında sorular sordular. Kuzey Afrika'dan bir kişi, "Bu benim ülkemde yapılmış kadar sevindim böyle bir şeye, bu demokratikleşme alanına. Batı'da bunun örneklerini görüyoruz, biz aşağılık kompleksine kapılıyoruz" dedi.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Şu anda Türkiye'deki kentler, Bursa, Antalya ya da diğer kent örnekleri, gelişmekte olan ülkeler için de model mi olmaya başladı?

Dr. SADUN EMREALP - Model olmaya başladı, onu çok rahatlıkla söyleyebilirim. Yani o konuda Birleşmiş Milletlerin de yayınlarına baktığımız zaman, en azından uygulamada çok iyi bir örnek olarak ön plana çıkıyor. Bu konuda, şimdi Avrupa Birliğine girdiler, ama girmeden önceki çabalarına baktığımız zaman, Romanya'da, Bulgaristan'da, diğer ülkelerde Yerel Gündem 21 çalışmaları var; fakat o kadar sınırlı kalmış ki, bunu aşmaya çalışıyorlar. Küçümsemek anlamında söyleyemiyorum da, yapının daraltılması anlamında söylüyorum. Diyelim ki, Birleşmiş Milletler uzmanının oraya gidip bir toplantı yapmasını yönetim faaliyeti olarak gösteriyorlar. Bizi de baştan eleştiriyorlardı, yani "Sizin uzmanlarınız nerede, niye ortalıkta görünmüyorlar?" diyorlardı. Yerelde birikimi olanlar bu konuları

aktarıyorlardı, şimdi o model gelişmeye başladı ve onlar belirli bir aşama kaydettiler. Heyetler geldi buraya, incelemeler yaptılar. 27 ülkeden, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden heyetler geldi, yerinde incelediler, çeşitli kentleri gezip tartıştılar, konuştular; yani kent konseyinin işlemlerinden tutun da, çalışma grubunun işlemlerine varana kadar her şeyi yerinde incelediler.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Hangi kentleri özellikle merak ettiler?

Dr. SADUN EMREALP - Bursa'nın ilçelerine uğradılar, Osmangazi'ye uğradılar, Antalya'ya geçtiler. Diyarbakır'a başka bir grup gitti, başka bir grup da Çanakkale örneğini ziyaret etti.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Kaç tane sivil toplum kuruluşu aktif olarak bu sürecin içinde?

Dr. SADUN EMREALP - Mesela, Kocaeli'ndeki rakamlar binlerle ifade edildiği için, sınırlamak gereğini duyduk. Üç-dört bin dernek var, belli kategorilerde çevre derneklerinin temsilcileri diye ayırdık. Kent konseyinin yapısını 800 tane ortakla sınırlamak zorunda kalmışlardı bir dönem. Mesela, muhtarların tamamını büyük şehirlerde çağırıyoruz, ama muhtar derneklerini çağırabiliyorsunuz.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Siz bu tartışmalarda kolaylaştırıcı mısınız? Benim kolaylaştırıcılık yapmamın da bir anlamı yok; çünkü insanlar yerelde birbirini tanıyor. Ben gittiğim zaman, kent konseylerinde gerekiyorsa bir bilgilendirme toplantısına katılıyorum, belediye başkanı ve valiyle görüşüp desteklerini arttırmaları yönünde elimden geldiğince çaba gösteriyorum; ama onun dışındaki uygulamalar tamamen sivil uygulamalar. Mesela, dönem dönem şöyle talepler geliyor: “Yeni dönemle ilgili bilgilenebiliriz, Türkiye’de olan biten konusunda.” Kent konseyinin toplantısının başlangıcında yarım saatlik bir sunum, tartışma gibi bir şeyler oluyor, sonra ben de seyircilerin arasına katılıp izliyorum.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Siz, Dr. SADUN EMREALP olarak bu süreci yaşıyorsunuz, Türkiye koordinatörünüz. Sizi en çok heyecanlandıran hangi projeler oldu? Çünkü bir sürü proje önünüzden geçiyor.

Dr. SADUN EMREALP - Projeden çok, hareketin kendisi çok heyecanlandırıyor. Tokat'tan çağırıyorlar, Erzincan'dan çağırıyorlar, Samsun'dan çağırıyorlar. Böyle bir bağlamda, diyelim ki kent konseyi toplantısına çağırılıyorsunuz; valinin, belediye başkanının katıldığı yerlerde, kalabalık göstermek için, “Belediye bürokrasisinden çağırıyor olabilirler, emir-komuta zinciri içerisinde müdürlüklerden birtakım insanlar gelmiş olabilir” diye belli bir kalabalık bekliyorsunuz. Fakat “Kent konseyini topluyoruz, kentte böyle bir oluşum yapıyoruz” mesajını alan o kadar farklı insanlar buluşuyor, o kadar güzel tartışmalar oluyor ki, sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin yaptığı konuşmalar, onların dünyaya bakış açısı, belki en değme Batılı belediyede, kent bünyesinde bulunamayacak tartışmalar. Yani birçok insan dünyadan haberdar, Türkiye’de olup bitenden haberdar. Hiçbir şeyden haberdar olmasa, “Ben sahip çıkacağım kentime” diyor.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Sadun Bey, aslında şöyle bir sıkıntı yok mu: Bir valinin, bir belediye başkanının olduğu yerde bir hiyerarşi var aslında; yani o hiyerarşi içinde insanlar aslında katılmakta çekingen davranmıyorlar mı?

Dr. SADUN EMREALP - Davranıyorlar, ama şöyle: Valinin ya da belediye başkanının bu hiyerarşiyi eşit ortaklara dayatıp... Belediye başkanının katılmadığı yerlerde insanlar çoğu yerde ciddiye almıyorlar. Şöyle tartışmalar oldu başlangıçta: Belli kentlerde, Muğla’da, Edirne’de, birtakım başka yerlerde, kent konseyi kulağa hoş geldiği için, sivil toplum kuruluşları bir araya gelip kent konseyi kurmuşlardı. Tabii, sivil toplumun bir muhalefet platformu olarak örgütlenmesi çok güzel ve arzu edilir bir şey, yani olması gerekli bir şey; ama kent konseyi öyle değil tabii. “Belediyeyi kapımızdan içeri sokmayız, merkezi yönetimle uzlaşmayız” havasında insanlar. Fakat o zaman kulüp gibi çalışıyorlar; yani belli sivil toplum kuruluşlarını alıyorlar, belli kuruluşları almıyorlar, kendi dünya görüşüne yakın olanları topluyorlar.

Yine bir başka kentte şöyle bir şey geldi başımıza: “Biz 80 sivil toplum kuruluşuyuz, kent konseyini kurduk” diyorlar. Arkasından bir başka oluşum, “Biz 220 sivil toplum kuruluşuz, en az iki kent konseyi biziz” diye ortaya çıktı. Antalya’da şöyle bir örnek yaşandı mesela: Önceki belediye başkanından birinin çok ağırlığı var diye, Bekir bey döneminde, diyelim ki ben kent konseyine başkanlık etmeyeceğim, “Katılmayayım, siz sivil toplum platformu olarak kullanın” diye. Fakat herkes soruyor “Belediye başkanı katılıyor mu?” diye. Katılmıyorsa, “Demek ki kimse ciddiye almıyor kent konseyini” diye kimse katılmaz orada. Dolayısıyla, başkan tekrar katılmak zorunda kaldı. Fakat bu defa katılımın çizgisini belirlemek gerekli. Ondan sonra güzel bir sistem geliştirdiler onursal başkanlık diye; yani başkan gözükmüyor, fakat toplantıları yönetmiyor, sadece toplantıların bir parçası olarak yer alıp belediyenin orada olduğu ve destek verdiği mesajını veriyor. Toplantının açılmasında ve yönetiminde, kent konseyinin kendi içerisinde seçtiği biri yönetiyor.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Sizin bu anlattıklarımıza bakılırsa, yerel güçleniyor. Ama yerelin güçlenmesi aslında Türkiye’de iç güvenlik nedeniyle, o sorunlardan dolayı çok arzulanan bir şey değil galiba. Yani burada paradoksal bir durum yok mu?

Dr. SADUN EMREALP - Bence yok. Tabii, burada kişisel yorum getirebilirim. Yani bu son belediye kanunlarında, “Yerel yönetimleri güçlendiriyoruz” adı altında yapılanlar belediyeyi değil, özel idareyi güçlendiren yapılanmalar. Ama bu da aslında şöyle anlaşılır bir şey: Merkezi yönetim zaten bakanlıklar aracılığıyla valiye yaptırdığı şeyi biraz meşrulaştırıyor. Zaten bunları özel idare arka kapıdan yapmak zorunda kalıyordu, daha esnek bir yapı olarak. Şimdi bunun bir şekilde yasaya girmesiyle karşı karşıyayız. Ama belediyeyi güçlendirmek anlamında çok fazla bir şey yapılmadı. Eğer yerel belediyelikler oluşturmaktan korkuyorsak, bu anlamda eyalet gibi davranan yerel yönetimlerden bir şekilde çekiniyorsak, güçlü yerel yönetimlerde de belediyelerin katılımcı yönetimleri benimsemesiyle ancak bilgilendirme, denetim, paylaşım ve bu şeylerle olabilir. Batı’daki herhangi bir belediyenin her türlü yetkisi varsa ve bu yetkiler de hiç kimseyi ürkütmüyorsa, bu belki bir birikimin sonucunda belediyelerin geldiği noktanın bir meyvesi.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Peki, Türkiye ne kadar bu merkezi yapısında direnebilir ve bu sözünü ettiğiniz yerel açılımları kabullenebilir?

Dr. SADUN EMREALP - Şöyle sıkıntılar var: Bugün devretseniz yetkileri, belediyeler, eğitimidir, sağlıktır, başka şeylerdir, bunların altından kalkabilecek yapılarda değil. Dolayısıyla, belki ilk pilot uygulamaların üzerine basabileceği zeminin hazırlanması çok önemli.

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK - Çok teşekkür ediyorum bu söyleşi için.